

mojplanet

www.mladinska.com/mojplanet

MESEČNIK, ŠT. 10 • JUNIJ 2013 • LETNIK 8 • 3,74 € za naročnike v šoli, 3,99 € za naročnike na domu, 4,70 € v prosti prodaji

MOJ
TEST

Sladko maščevanje

Svizci

Na travniku

Kaj je vodni odtis

MOJ
POSTER

9 771854 288098

majplanet me vabi v naravo,
PIL pa v družbo.

Najboljša kombinacija zame.

Barvni posterji, kartice zvezdnikov in darila!

**Še več vsebin. Še več strani.
Še več Pila. Sedaj tudi za najstnike.**

**Odraščanje, prijatelji,
prosti čas, glasba, film, šport.**

Dragi moji planetovci
in moje planetovke,

pred kratkim sva šla s prijateljem in kolegom fizikom ter astronomom Andrejem na eno izmed ljubljanskih osnovnih šol, kjer smo opravili nekaj zanimivih fizikalnih in astronomskih poskusov. Nisem mogla verjeti, koliko znanja imajo učenci. Prav na vsa vprašanja iz fizike in astronomije so znali odgovoriti. Pa kako so sodelovali, vsi so hoteli delati, poskušati, preizkušati ... In kaj vam hočem povedati? Da se prav nič od tega še niso učili v šoli, pa vseeno vedo. Enostavno zelo veliko vedo. In sploh ni šlo za ocene ali kaj podobnega. Upam, da učiteljice upoštevajo tudi široko znanje, ki ga (zagotavljam) učenci imajo, pa ni povezano z učnim načrtom. Odprti so za vse, opazujejo in razmišljajo s svojo glavo. Bravo, le tako naprej.

Zdaj ko se šolski dnevi iztekajo, vam želim prav posebej lepe in doolge počitnice. Izkoristite vsak dan posebej za raziskovanje in pustolovščine v naravi.

Uživajte in ne pozabite nam pisati na Moj planet, 1536 Ljubljana.

Playa

poskusa
stran 12

Kazalo

10

20

52

8

Zanimivosti
iz sveta

- 4 DIVJE ŽIVALI**
Svizec
- 8 ZANIMIVOSTI IZ SVETA**
Osupljivi kulturni spomeniki sveta
- 10 AVTOHTONE PASME**
Slovenski konji
- 12 POSKUSA**
Poskusa z zračnim tlakom
- 14 OGROŽENA VRSTA**
Rdeči volk
- 16 ŽUŽELKE**
Muhe sploh niso od muh!
- 18 PTICE**
Pevki
- 20 EKOSISTEMI**
Travnik
- 22 ČLOVEŠKO TELO**
Na štiri oči
- 26 POSTERJI**
Morski levi, Labodi, Koali
- 36 DR. VETKO**
- 38 OKOLJE**
Vodni odtis
- 40 SONČNI ZBIRALNIK**
- 42 PLANETOV STRIP**
Sredozemska medvedjica
- 46 POTEKANJA PO SLOVENIJI**
Olimje
- 48 MOJ TEST**
Sladko maščevanje
- 50 SIVE CELICE**
- 52 NUŠIN KOTIČEK**
Tačke na počitnicah
- 54 MOJ PLANET PRIPOROČA**
- 56 VAŠA POŠTA**

divje
živali

Svizec

Prikupna kosmata gmota seveda ne zavija samo čokolade, kot prikazujejo v reklami, pač pa ima v naravi povsem drugo vlogo. Alpski svizec (*Marmota marmota*) je eden največjih glodavcev, zanj pa je značilno tudi zimsko spanje ali hibernacija.

Velikokrat jih lahko opaziš, kako skoraj negibno ždijo na sončnem kamnu pred brlogom. A še zdaleč ne počivajo. Oprezajo naokoli in so pozorni na razne šume blizu in daleč. Brž ko zaznajo nevarnost, se postavijo na zadnje tačke, glavo dvignejo visoko vznak in glasno, z rezkimi pi-ski opozarjajo svojo skupnost na nevarnost. Oglasijo se še drugi ter poskrijejo v brloge, dokler ni zrak spet čist. Takšna nevarnost je lahko človek, še večkrat pa ujede, planinski orel in lisica.

Zimski zaspanci

V rovih, kjer prenočujejo, tudi prezimijo. To traja kar nekaj mesecev (od 5 do 6), v tem času pa se jim zmanjšajo vse življenjske funkcije. Imajo upočasnjeno prebavo in dihanje, zniža se jim telesna temperatura, ravno tako srčni utrip. Spomladi, ko temperatura začne naraščati (in doseže okoli 25 °C), pa ponovno postanejo zelo aktivni in predvsem zelo nenasitni. Ves čas so v gibanju, da naberejo različne trave, zelišča, korenine, semena ... Svizec nabere in poje na dan tudi do poldrugi kilogram zelenja. Vmes pa se pusti razvajati sončnim žarkom.

Sporazumevanje

Poleg značilnega piskanja, se pravi zvočne komunikacije, ki jo seveda takoj zaznamo, se sporazumevajo tudi s pomočjo vonja. Na obeh straneh glave, ob licih, imajo žleze, iz katerih izločajo posebno snov, s katero označujejo obrobne dele svojih območij in tako vrstnike opozarjajo, do kod sega njihova oblast.

Razmnoževanje

Ko se prebudijo, so kajpada takoj aktivni in poleg hranjenja je na vrsti tudi parjenje. Samica skoti po dobrem mesecu brejosti od dva do sedem slepih in golih mladičev. Mladiči ostanejo s starši nekje do tretjega leta starosti, dokler ne dozori in odrastejo. Šele tedaj se odrasli samci razselijo in si tako ustvarijo svoje družinske skupnosti, ki štejejo od tri do dvanajst živali. In v takih skupinah igre in pomerjanja moči nikoli ne manjka.

Tudi pri nas so

Svizca, ki je značilen prebivalec alpskega visokogorja, lahko marsikje opazimo tudi pri nas: v dolini Triglavskih jezer, pod Mangartom, na Kriških podih in še kje. Čeprav je bil pred zadnjo poledenitvijo kar močno razširjen, o čemer govorijo številne najdbe kosti, je pozneje izumrl. K nam so ga ponovno naselili iz Avstrije, Italije in Švice. Danes najdemo te živali predvsem v gorah, v višinah od 1200 do 2800 metrov. Všeč so jim planinski travniki, ki imajo dovolj globoka tla, da si vanje lahko skopljejo rove, hkrati pa so bogati z zelišči in hrano. V Evropi poleg alpskega živi še stepski svizec, in sicer ob Črnem morju.

Očarali so me

Mene so svizci najprej očarali v Skalnem gorovju Kanade, kjer živi sorodnik našega alpskega svizca. Pozneje pa sem jih opazovala tudi pri nas in v italijanskih Dolomitih. Z veliko potrpežljivosti se jim lahko tudi dovolj približaš, da jih opazuješ, kako si dvorijo, izmenjujejo poljubčke, ljubkujejo... Na trenutke se zdi, kot da se strast kar preliva po cvetočih travnikih. Nedorazumljivo spogledovanje se hitro sprevrže v divjo igro, med katero se pogosto pokažejo tudi zobki. Če si vzameš čas, te očarajo in povsem zapeljejo. Od nežnosti, ki si jo namenijo, prek zastraševalnih pogledov, ki jih spremljajo glasni vriski, do strastnih gibov, ki spominjajo na ples. Kar slišim ta glavnega frajerja, kako svojo damo povabi na ples: »Draga, zaplešiva tango ...«

Dr. Petra Draškovič

Osupljivi kulturni spomeniki

Machu Picchu — izgubljeno mesto Inkov

Machu Picchu so **razvaline starodavnega mesta Inkov** v gorovju Andi v Peruju. Izgubljeno mesto leži na sedlu nad gorama Machu Picchu in Huayna Picchu **na višini 2350 metrov**. Zgrajeno je bilo okoli leta 1450 kot **počitniško mesto za inkovsko plemstvo**. Machu Picchu nad dolino reke Urubamba sestavlja okoli 140 hiš, tudi templjev in trgov. Kamniti zidovi so zgrajeni tako natančno, da **v kamnite reže ni moč vtakniti niti nožev konice**. Mesto je imelo na terasastih pobočjih zemljišča za pridelavo hrane, lastne vire vode in celo namakalni sistem. Zapuščeno mesto je prerasel gozd, zato so ga odkrili šele leta 1911.

Velika sfinga

— največji kip iz enega kosa kamna

Velika sfinga stoji na puščavski planoti ob reki Nil v mestu Giza v Egiptu. Zgradili so jo starodavni Egipčani, znanstveniki pa ocenjujejo, da je stara najmanj 5000 let. Je **eden največjih kipov na svetu**, ki je narejen **iz enega kosa kamna**. Dolga je več kot 70 metrov in visoka 20 metrov. Predstavlja mitološki lik, ki je **pol človek in pol lev**. Sfinga, ki ji manjka nos, varuje tri piramide v Gizi, med katerimi je najbolj znana Keopsova piramida. Velika sfinga in piramide v Gizi so vpisane v **Unescov seznam svetovne kulturne dediščine**.

Stonehenge — kamniti velikan iz prazgodovine

Stonehenge stoji v jugozahodni Angliji. Čeprav je videti kot zmešnjava pokončnih in preknjenjenih kamnov, gre za natančno zgrajeno **kamenodobno svetišče**. Stonehenge je bil **zgrajen okoli leta 3000 pr. n. št.** Sestavlja ga niz kamnitih krogov, sredi katerih stoji oltarni kamen. Največji kamni tehtajo do 45 ton (toliko tehta 9 slonov). Ime Stonehenge je anglosaškega izvora in pomeni »kamnite vislice«. Arheologi domnevajo, da je **povezan z verskimi obredi** in pokopavanjem umrlih. Nekateri raziskovalci pa pravijo, da gre za **starodavno astronomsko opazovalnico**. Danes ga obiskujejo turisti in romarji z vsega sveta.

meniki sveta

Tadž Mahal

— svetovna arhitekturna mojstrovina

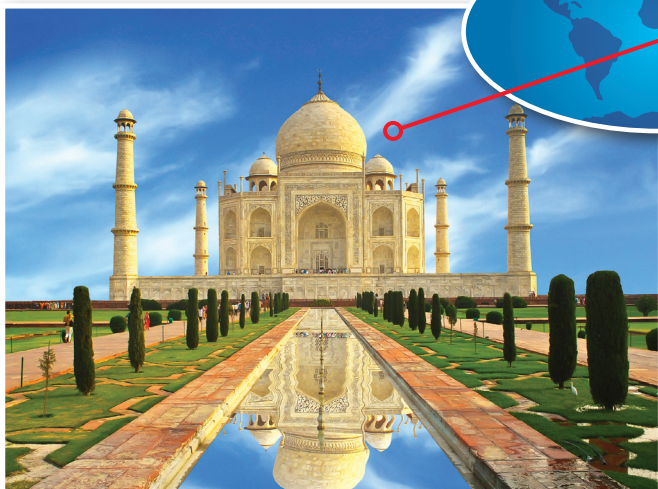
Tadž Mahal je **razkošna palača** pri mestu Agra v Indiji. V 17. stoletju jo je dal zgraditi mogulski vladar šah Džahan v znak žalovanja za svojo perzijsko ženo, ki je umrla pri porodu štirinajstega otroka. Tadž Mahal v perzijskem jeziku pomeni »krona palač«. Palača je **prekrita z belim marmorjem** in okrašena z dragimi in poldragimi kamni. Gradili so jo 23 let, njeno notranjost pa so okrasili najboljši umetniki iz Perzije in Turčije. Tadž Mahal je **biser muslimanske umetnosti** in **mojstrovina svetovne kulturne dediščine**. Danes kulturni spomenik ogrožajo vremenski vplivi, promet in onesnaževanje.

Grad Neuschwanstein

— arhitekturna lepota bavarskih gradov

Grad Neuschwanstein stoji na Bavarskem v južni Nemčiji. Zgraditi ga je dal **kralj Ludvik II.**, ki je vladal med letoma 1864 in 1886. Kralj si je dal zgraditi tri gradove, saj je rad menjaval bivališča. Danes bi rekli, da je šel na vikend. Kralj, ki je bil znan tudi po imenih Labodji kralj in nori Ludvik, je oboževal umetnost in razkošje. Zaradi zapravljanja denarja je svoje podložnike skoraj pahnil v propad. Kralj ni imel potomcev in je pri 41. letih skrivnostno umrl. Ameriški ustvarjalec animiranih filmov Walt Disney je grad Neuschwanstein uporabil za **film o Trnuljčici**. Danes je grad ena najbolj obiskanih turističnih točk v Nemčiji.

Zakladnica — eno od sedmih čudes sveta

Zakladnica, ki se skriva v hriboviti notranjosti Jordanije, je **najznamenitejša zgradba starodavnega mesta Petra**. Zgradili so jo Nabatejci, starodavno arabsko ljudstvo, ki so živeli na ozemlju med Sirijo in Arabskim polotokom. Bogastvo jim je prinesel karavanski posel na trgovskih poteh. Okoli 1. stoletja so zgradili veličastno mesto Petra, ki se je skrivalo v ozki skalnati soteski z 200 metrov visokimi stenami. Zakladnica je izklesana v rjavordečo skalo in je bila grobnica pomembnega nabatejskega kralja. Danes je **glavna turistična znamenitost Jordanije** in **eno od sedmih čudes sveta**.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

avtohtone pasme

Konji spremljajo človeka že dolgo skozi zgodovino. Na naših tleh so načrtno vzgajali vojaške konje za potrebe rimske vojske že pred 2000 leti. V srednjem veku so vzgajali konje za viteške turnirje. Tako je začela nastajati pasma kraškega konja, iz katerega so s križanji dobili lipicanskega konja. Ta pasma naj bi bila ena najstarejših kulturnih pasem konj na svetu. Za načrtno vzgojo lipicancev je leta 1580 ustanovljena kraljeva kobilarna v Lipici.

Večkrat v tujino, a vedno pridejo domov

Čredo iz Lipice so med zgodovino zaradi vojaških obleganj predstavljali in jo tako obvarovali pred uničenjem. Vedno pa so konje vrnili v domačo kobilarno – v Lipico na slovenskem Krasu. Danes konje te pasme najdemo po Sloveniji, Evropi, Afriki, Ameriki in Avstraliji, saj so zaradi svoje živahnosti in elegantnega telesa priljubljeni med kočijaži, dresurnimi in rekreativnimi jahači.

Lipicanec je konj z živahnim značajem.

Beli elegantnej s črnimi mladički

Žrebeta ali žrebički pasme lipicanski konj so ob rojstvu črne barve. S starostjo njihova dlaka postaja svetlejša, v odrasli dobi so sivi ali celo popolnoma beli. Kobile dajejo tudi zelo zdravo mleko, ki naj bi krepilo imunski sistem in vzdrževalo zaščito pred boleznimi. Z molžo kobil so začeli nomadi v kitajskih stepah že 3000 let pred našim štetjem.

Slovens

Slovenski hladnokrvni konj

Druga slovenska avtohtona pasma konj, ki jih je v Sloveniji največ, se imenuje slovenska hladnokrvna pasma. Hladnokrvnost se nanaša na umirjen značaj, čokatos, veliko telesno moč in vzdržljivost, zaradi česar konje te pasme največkrat uporabljajo za vleko vpreg, delo na polju ali v gozdu ter za pridelavo mesa. Konji te pasme so nastali iz izumrlih pasem konj, ki so v preteklosti obstajale v Sloveniji.

Izumrle pasme slovenskih konj

Popolnoma so izginili kraški konji, ki so s križanji postali lipicanci. Izginili so tudi bohinjski, savinjski, kobariški in alpski konji, ki so se zlili v slovensko hladnokrvno pasmo. Kobariški konj je bil manjši in lažji, izginil pa je med 1. svetovno vojno med soško fronto. Savinjski konj je bil robusten, močan konj, ki so ga uporabljali za vleko topov. Bohinjski konj pa je bil »kot ustvarjen za bohinjske planine« in so ga uporabljali za tovorjenje raznih izdelkov čez hribe.

Slovenski toplokrvni konj je lahko kakršnekoli barve, ta svetla različica je redka.

ski konji

Posavski konj je manjše rasti in umirjenega značaja.

Posavski konj

Še tretja avtohtona pasma slovenskih konj je nastala z načrtnim križanjem in oplemenjevanjem. Posavski konj je doma v Posavju, kjer so ga gojili za delo na polju in v gozdu. Je nizke in močne postave, širokega telesa in kratkih nog, miren in vztrajen, zato je primeren za posavske hribe in grape. V Sloveniji živi malo manj kot 500 posavskih konj (slovenskih hladnokrvnih konj je 1400 in 800 lipicanecv).

Tradicionalni pasmi

Slovenski haflinški konj (haflinger) in ljutomerski kasač sta slovenski tradicionalni pasmi konj, saj ju dokazano v Sloveniji vzgajajo že več kot 50 let. Ljutomerski kasač je znan že od leta 1884, ko so ga v okolici Ljutomera uporabljali najprej za kmetijska dela, potem pa za kasaške dirke. V Sloveniji živi približno 500 živali. Haflingerji so tovorni konji manjše rasti s svetlo grivo in repom. Danes jih uporabljamo predvsem v jahalnih šolah in na turističnih kmetijah. V Sloveniji je malo manj kot 300 konj te pasme.

Ljutomerski kasači na kasaških dirkah

Pašma v nastajanju

Slovenska toplokrvna pasma nastaja šele po osamosvojitvi naše države. To so veliki, živahni konji športne postave, ki jih uporablja tudi slovenska policija. Primerni so tudi za dresurno jahanje, preskakovanje ovir in vprego. Pridevnik »toplokrvni« pomeni, da gre za živahnega konja z lažjo, nežnejšo zgradbo telesa. Poleg konj nastajajoče pasme sta toplokrvni pasmi tudi lipicanec in ljutomerski kasač.

Urška Galien

Haflingerji so zelo primerni za ježo.

Poskusa z zračnim

Gotovo si se kdaj potapljal oziroma potapljala v morju ali bazenu. Vdihneš in hop pod gladino. Takrat pa začutiš, kako ti voda stiska pljuča, plavalna očala ali potapljaško masko. Globlje ko se potopiš, večji pritisk čutiš. To je tlak vode, ki s svojo težo z vseh strani pritiska nate. Zelo podobno na nas pritiska zrak, a po navadi tega sploh ne občutimo. Zakaj?

Zrak ima težo

Na prvi pogled se zdi, da je zrak nekako brez teže. Kakor bi na nas ne deloval s tlakom. Toda to ne drži. Nad nami je več kilometrov debelo ozračje, ki s svojo sicer sorazmerno majhno težo povzroča tlak, podobno kot ga voda na potapljača. Mi pa tega ne občutimo ali opazimo, ker je zračni tlak okoli nas povsod skoraj enak. Pojave, povezane s tlakom, pa zaznamo, če pride do razlike tlakov. Zračni tlak lahko občutimo pri enostavnem poskusu.

POTREBUJEŠ:

- veliko polo časopisnega papirja
- daljše ravnilo

POSTOPEK

Na mizo najprej položi daljše ravnilo. En konec ravnila naj gleda približno deset centimetrov čez rob mize. Na mizo čez ravnilo položi večji kos papirja, najbolje kar veliko časopisno polo. Papir zgladi in poskrbi, da se čim bolj prilaga mizi.

Na mizo položimo ravnilo, nanj pa časopisni papir.

Poskusi še sam. Meni se je ob udarcu po ravnilu papir strgal.

Nato z veliko silo udari po koncu ravnila, ki gleda čez mizo. Zgodi se nekaj nenavadnega. Čeprav je list papirja lahek, ga ravnilo ob udarcu ne more dvigniti. Navadno se papir raje strga ali celo zlomi ravnilo. Kot bi na papirju ležala velika teža.

tlakom

Zakaj je tako

Ker pod papirjem skoraj ni zraka, zračni tlak nanj pritiska le z vrha. Pri hitrem udarcu po ravnilu zrak nima časa priti pod papir, zato pri tem premagujemo velik tlak zraka. Tlak zraka je v resnici zelo velik. Na kvadratni meter površine pritiska tako, kot bi pritiskala teža ene tone!

Voda v narobe obrnjenem kozarcu

Je mogoče kozarec z vodo obrniti, da voda ne steče iz njega? Da, če znaš dovolj fizike in si tudi malo spreten.

POSTOPEK

V kozarec najprej nalij za prst vode. Nanj položi papirček, ki mora pokriti vso odprtino kozarca. Nato z eno roko pridrži papir, z drugo pa kozarec hitro obrni. Mogoče se ti v prvo ne posreči, a z malo vaje se pri obratu kozarca voda ne izlije. Le kako je to mogoče?

Spomnimo se zračnega tlaka. Ta pritiska tudi na papir na obrnjenem kozarcu. Teža vode seveda pritiska navzdol. Pri tem v kozarcu ustvari manjši tlak od zunanjega. Seveda! Večji zunanji tlak tako zadrži težo vode v kozarcu.

POTREBUJEŠ:

- steklen ali plastičen kozarec
- debelejši papirček
- vodo

V kozarec natočiš malo vode in čezenj položiš papirček. Nato kozarec obrneš in ...

Poglej! Meni je uspelo. Voda je ostala v kozarcu, čeprav je obrnjen.

Poskusa lahko izvedete doma ali v šoli. Pri prvem poskusu pazite, da se ne boste ob udarjanju po ravnilu poškodovali, pri drugem pa lahko računate s tem, da se boste zmočili. Zato ga izvajajte zunaj ali nad umivalnikom ... S takimi zabavnimi in včasih tudi malo mokrimi poskusi spoznavate svet okoli sebe.

Andrej Guštin

ogrožena
vrsta

Rdeči volk

osebna izkaznica

Razred:	sesalci (<i>Mammalia</i>)
Red:	zveri (<i>Carnivora</i>)
Vrsta:	rdeči volk (<i>Cuon alpinus</i>)
Teža:	od 10 do 25 kg
Plečna višina:	od 42 do 55 cm
Razširjenost:	Južna in Jugovzhodna Azija
Življenjska doba:	do 15 let

Majhna zverinica

V primerjavi s svojim daljnim sorodnikom sivim volkom je rdeči volk precej manjši in lažji. Sivi volk je lahko namreč tudi dvakrat višji in težji. Od večjega sorodnika se razlikuje tudi po tem, da ima **več zob** in manj seskov. Ker ima v primerjavi z drugimi zvermi iz družine psov daljši trup in tačke, mu zaradi njegovega elegantnejšega videza pogosto rečejo tudi mačji pes. V primerjavi z volkovi, šakali in lisicami pa tudi manj »smrdi«, saj ima manj žlez lojnic, ki so zaslužne za oddajanje vonjav.

Siva kapica in rdeči volk?

Res je, pri nas je volk siv, kapica pa rdeča. Tudi v Aziji poznajo sivega volka, poznajo pa tudi **rdečega volka**, ki mu včasih rečejo **gorski volk** ali **azijski divji pes**. Najbolj znan je po kožuhi žive rdeče barve in po svojem košatem, temno rdečem repu z rjavo konico.

Živijo v Južni in Jugovzhodni Aziji.

Je zelo družaben

Rdeči volk je znan tudi po svoji prilagodljivosti – živi lahko v zelo **različnih podnebjih** in na zelo različnih nadmorskih višinah. Dobro se počuti tako v tropskih kot tudi mešanih in zimzelenih gozdovih, najdemo pa ga tudi v gorskih stepah na nadmorski višini nad 3000 metrov. Zdi se, da je edino okolje, ki mu ne ustreza, puščava. Je zelo družabna in socialna žival – celo bolj kot sivi volk. Za skupnosti rdečih volkov je značilno, da je hierarhija med člani krdela ohlapnejša od krdel sivih volkov, kjer celotnemu tropu vedno »poveljujeta« isti samec in samica. Pri rdečih volkovih gre bolj kot za krdelo za **klan**, ki pogosto razpade na manjše skupine, posamezni volkovi pa lahko klan tudi zamenjajo. Zato ni nič nenavadnega, če se mladič, ko pri enem letu spolno dozori, priključi drugi skupini rdečih volkov.

Skupna vzgoja ...

Rdeči volkovi niso posebneži samo zato, ker lahko mladiči prosto menjajo klane, pač pa tudi zato, ker odrasli **plen najprej prepu-stijo mladičem**, da se ti dodobra najedo. Zanimivo je tudi to, da je obdobje parjenja odvisno od tega, kje posamezna populacija živi. V južnejših in toplejših predelih se rdeči volkovi pariyo vse leto – kjer je podnebje bolj ostro, pa po navadi v zimskih mesecih, tako da samičke skotijo konec zime. Samice skotijo do šest mladičev, zanje pa do šestega meseca starosti skrbi kar cel klan. Ta starost je tudi čas, ko začnejo mladički na lovu spremljati odrasle.

... in skupen lov

Tako kot sivi tudi rdeči volkovi lovijo v tropih, ki najpogosteje štejejo do pet živali. Rdeči volkovi lovijo živali, ki so lahko kar desetkrat težje od njih, med lovom pa jih pogosto preženejo v vodo, kjer jih kot dobri plavalci lažje obvladajo. Najpogosteje lovijo različne vrste jelenjadi in srnjadi, ne ustrašijo pa se niti bolj nevarnih divjih svinj.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, WIKIPEDIA (Yathin S Krishnappa)

... da lahko rdeči volk skoči 3 metre visoko in kar 7 metrov daleč?

... da večinoma lovijo zgodaj zjutraj, ponoči pa le ob mesečini?

Mojca Grce

žuželke

Muhe sploh ni

Muhe so ena največjih skupin žuželk, ki jih najdemo povsod, saj jih obstaja več kot **100.000** vrst!

prozorno krilo

nežne ščetine

vitke noge

iso od muh!

sestavljeno
oko

ali
veš...

... da imajo muhe kot tudi vse
žuželke **tri pare nog**?

... da imajo muhe v primerjavi z drugimi žuželkami samo **en par pravih kril** in spadajo med **dvokrilce**? Zadnja krila so zakrnela v majhne ravnotežne organe.

... da domača muha **zelo hitro leti**? V eni uri lahko preleti več kot sedem kilometrov, kar je 350.000-kratna dolžina njenega telesa! Si predstavljaš, da bi muha, če bi bila tako velika kot reaktivno letalo, v eni uri skoraj obkrožila Zemljo?

... da k muham spadajo brenčачke, mušice, obadi, komarji, trzače, muhe cece ...?

... da se ličinke muh imenujejo žerke in so drobne, bele, zvite cevaste oblike? Žerke se v idealnih razmerah zelo hitro razvijajo in se zabubijo v enem tednu.

... da so nekatere vrste muh prenašalke nevarnih bolezni? Najbolj so nevarne muhe, ki sesajo kri. Komarji razširjajo malarijo, muhe cece pa spalno bolezen.

... da je na fotografiji **domača muha**? Samica odloži vsak dan od 100 do 150 jajčec v gnijoče snovi.

... da imajo muhe **zelo velike oči** in vitke noge?

... da navadna hišna muha prenaša bakterijske in virusne okužbe?

PEVKI

Planinska pevka

Če se poleti ali zgodaj jeseni odločiš za izlet v gore, imaš veliko možnosti, da boš opazoval obe vrsti naših pevk: sivo pevko in planinsko pevko. Sive pevke so razširjene v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah, Karavankah, na Pohorju, Trnovskem gozdu, Kočevskem in v Beli krajini. Planinske pevke gnezdiijo le v Julijskih Alpah in ponekod v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah.

osebna
izkaznicaVrsta: planinska pevka (*Prunella collaris*)Red: pevc (*Passeriformes*)Družina: pevke (*Prunellidae*)

Velikost: od 16 do 19 centimetrov

Teža: okrog 40 gramov

Razlikovanje

Kot vidiš iz podatkov, je siva pevka precej manjša, razlikuje ta pa se tudi po obarvanosti perja. Za sivo sta značilna modrosiva glava in oprsje. Velika razlika je tudi pri gnezdenju. Planinske pevke zgradijo obilno gnezdo iz mahu, suhe tra-

ve, notranjost pa obložijo s perjem in dlako. Skrito je v kotanji na tleh ali pod previsno rušo. Sive pevke gradijo gnezda iz mahu, skrito pa je v mladih smrekah ali ruševju. So gnezdilke v predgorju.

Siva pevka

FOTOGRAFIJI: BORIS KOZINC

osebna izkaznica

Vrsta: **siva pevka** (*Prunella modularis*)

Red: **pevci** (*Passeriformes*)

Družina: **pevke** (*Prunellidae*)

Velikost: **od 13 do 15 centimetrov**

Teža: **okrog 19 gramov**

Prezimovanje

Pozimi se sive pevke zadržujejo v povsem drugačnem okolju kot med gnezdenjem. Pogoste so v nižinah in se približajo tudi človeškim bivališčem. Hranijo se na plevelih njiv, na obrežjih rek in v trstičjih. Kadar se hranijo ob krmilnicah, najraje pobirajo semena, ki so padla na tla. Nekaj ptic se odseli južneje prek naših meja.

Planinske pevke prezimujejo le v nekaj predelih zahodne Slovenije, večinoma pa se odselijo v kraje južneje od nas.

Prehrana

V prehrani med našima pevkama ni razlik. Ptice obeh vrst se hranijo z manjšimi žuželkami, pajki, v zimskem delu leta pa s semeni.

Boris Kozinc

Travniki so pomemben del naše kulturne krajine. So življenjski prostor mnogih rastlinskih in živalskih vrst. Poznamo različne vrste travnikov: gojene nižinske travnike, mokrotne travnike, suhe kraške travnike, visokogorske travnike ...

Skoraj vsi travniki v nižinah so nastali zaradi delovanja človeka, ki je pred davnimi časi izkrčil gozdove. Če na travnikih opustimo košnjo in pašo, se sčasoma ponovno zarastejo z lesnatimi rastlinami.

1. Travniki so dobili ime po **travah** – vitkih, visokih rastlinah z ozkimi listi in drobcenimi cvetovi. Vse trave so vetrocvetke. Na travnikih jih raste na desetine različnih vrst. Ni jih lahko razlikovati med seboj. Na sliki je **pasja trava**.

Poleg trav najdemo na travnikih še celo vrsto drugih rastlin, med katerimi mnoge bujno in barvito cvetijo. Bolj ko je travnik raznobarven, bolj je raznovrstno njegovo rastlinstvo.

2. Med zlaticami na travnikih najpogosteje srečamo **ripečo zlatico**. Vse zlatice so strupene, zato se jim živina izogiba.

3. Modrovijolični cvetovi **travniške kadulje** so oblikovani na prav poseben način: ko jih obišče žuželka, se prašniki, skriti pod zgornjim delom cveta, sprošijo, približajo žuželki in jo naprašijo s cvetnim prahom. Poskusi še ti: vzemi travno bilko in jo vtakni v cvet. Kaj se zgodi?

4. Detelje vsi poznamo. Poleg **črne detelje**, ki cveti rožnato, na travnikih pogosto srečamo tudi plazecho deteljo, ki ima bele cvetove, in poljsko deteljo, ki cveti rumeno. Vse detelje so odlične krmne rastline, črno deteljo pa uporabljajo tudi kot zdravilno zelišče.

5. Nežni cvetovi zvončic se na travniku odpirajo od konca maja do avgusta. Na sliki je **razprostrta zvončica**.

INIK

6.

Poleg rastlin na travniku živijo tudi različne vrste **živali**. Mnoge si najdejo hrano in zavetje na travniških rastlinah, veliko pa jih živi tudi v tleh. Poleg **drobnih nevretenčarjev**, kot so pajki in žuželke, najdemo na travniku tudi večje živali, na primer kuščarice in slepce, kače, miši, krte ... Na travnikih si iščejo hrano mnoge vrste **ptic**, nekatere pa tu tudi gnezdiijo.

6. Cvetni pajek na **ivanjščici** je pravkar ujel svoj plen.

7.

Med **žuželkami** so na travniku najbolj opazni **metulji**. Od blizu jih lahko opazujemo na cvetovih, ko srkajo sladko medicino s svojimi dolgimi sesalnimi rilčki. Včasih naletimo tudi na **gosenice metuljev**. Te se prehranjujejo drugače kot odrasli metulji: jedó liste rastlin. Gosenice različnih vrst metuljev se hranijo z različnimi vrstami rastlin.

7. Metulj lastovičar srka medicino iz cvetov glavinca.

8.

8. Gosenica lastovičarja se hrani z listi rastlin iz družine kobulnic, kamor spada tudi korenje.

9.

9. Na travnikih najdemo veliko različnih vrst kobilic. Visoke skoke jim omogoča okrepljeni zadnji par nog. Tudi murni spadajo med kobilice.

10.

10. Murni živijo v tleh. Pred vhodom v svoj rov samec spomladi in poleti glasno čirika. S svojim napevom vabi k sebi samice in obenem odganja druge samce. Poslušaj murnovo petje na pokošenem travniku in poskusi poiskati vhod v rov! Če s travno bilko pobezaš v murnovo luknjo, bo muren morda prišel ven in si ga boš lahko ogledal.

11.

11. Čmrlja se sladkata z medicino, ki nastaja v cvetovih grabljišča.

12.

12. Krt je prilagojen na življenje pod zemljo. Oči ima zakrnele, dlani pa lopatasto oblikovane. Z njimi si izkoplje podzemne rove. Kupom izkopane zemlje, ki jih narine na površje, pravimo krtine. Glavna hrana krtov so deževniki.

Tinka Bačič

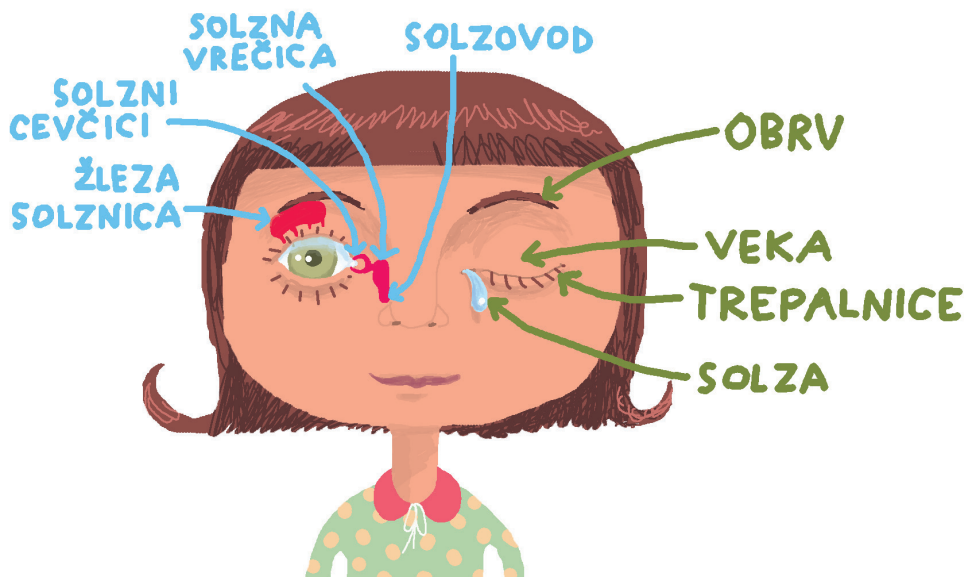
Ali nosiš kvalitetna sončna očala? Ob močni svetlobi je to pametno. Oči moramo primerno zaščititi.

Na štiri oči

Zaščiteno oko

Oko ščiti nežna, prožna koža, imenovana veka. Čeprav je nežna in tanka, zelo učinkovito preprečuje vstop ostrim delcem. Oko pred tujki ščitijo tudi obrvi in trepalnice. Zelo pomembne so solze, ki nenehno izpirajo tujke in umazanijo iz očesa. Solze vsebujejo naravno snov, ki uničuje bakterije in preprečuje okužbe oči.

Od kod so solze?

Solze nastajajo v **žlezah solznicah**. Te so skrite nad očesom pod obrvmi. Ves čas delujejo. Izločajo slano tekočino, ki v majhnih količinah teče po ozkih kanalčkih, imenovanih solzna **izvodila**, v oko. Tako je oko ves čas mokro, navlaženo. Z nezavednim utripanjem vek izpiramo in vlažimo celotno površino očesa.

Kam solze poniknejo?

Če bi solze iz očesa izločali le z jokom, bi bili vse življenje cmere. K sreči se solze zbirajo v **solzni cevčici**. V očesnem kotičku ob nosu imamo dve taki cevčici. Solze, ki so opravile svoje naloge, se iz solznih cevčic izcedijo v **solzno vrečico**. Ta usmerja solze v **solzovod**, po katerem solze odtečejo in se izločajo v nosnici.

Jok

Živali se prav tako kot ljudje solzijo, da očistijo in vlažijo oči. Ljudje tudi jokamo. To ni nič slabega. Jok je povezan s čustvovanjem. Kadar jokamo, lahko naenkrat izločimo veliko solz. Vsak izmed nas je opazil, da nam je po joku na neki način odleglo in smo se počutili bolje. Znanstveniki, ki proučujejo solze, so prišli do nekaterih dokazov, ki kažejo na to, da so solze, ki čistijo in vlažijo oči, po sestavi drugačne od solz, ki jih sprožijo čustva.

Jokamo tudi od veselja, navdušenja. Solze joka in solze smeha so iskren izraz čustev. Celo boksarja, ki še krvavi od težkih udarcev nasprotnika, lahko na zmagovalnih stopničkah vidimo jokati kakor neboljeno dete.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: DAMJAN STEPANČIČ

Na štiri oči

Ljudje gledamo v oči drugim ljudem. Kadar se pogovarjamo, si zremo v oči. Tako pokažemo veliko mero uglajenosti, predvsem pa iskrenosti, pozornosti in sočutja. Z očesnim stikom med pogovorom izražamo zanimanje in naklonjenost do sogovorca. Enako pa lahko z očmi izrazimo tudi odpor do tega, kar od drugega slišimo. Z očmi pokažemo tudi jezo, bes, sovraštvo in ob tem pogosto rečemo, kako se nam zaradi jeze kar stemni ali rdeče naredi pred očmi.

Oči in nasmeh

Ljudje znamo hliniti nasmeh, nasmeške in smeh. Res pravi, iskreni nasmeh »izdajo« oči. Kadar se spontano nasmejemo, se mišice okrog očesnih jamic skrčijo. Ker se skrčijo, nam dvignejo lica in okrog nosu se nam naguba koža.

ali
veš...

... da ima leva šarenica drugačen vzorec od desne?

... da se pri dojemanju sveta okrog sebe najbolj zanašamo na vid in da je skoraj tri četrtine naših čutnic v očeh?

... da se oko ves čas trudi ustvariti čim ostrejšo sliko?

Krištof Dovjak

2. dan očarljivih rastlin

17. maj 2013

Nagrajenci likovnega,
literarnega in
fotografskega natečaja

Več kot 950 dogodkov v 54 državah – letos smo mednarodni dan rastlin, ki je 18. maja, praznovali na polno. V Sloveniji je bil osrednji dogodek ob 2. dnevu očarljivih rastlin dan prej v Botaničnem vrtu. Planetovci smo bili seveda zraven!

Rastline niso očarljive samo takrat, ko dišijo in nam kažejo svoje barve. Očarljive so tudi zaradi vsega, kar skrivajo. V Botaničnem vrtu so se lahko obiskovalci o tem prepričali na najrazličnejših delavnicah ter združili prijetno pohajkovanje z raziskovanjem.

Zvečer smo se zbrali skupaj z zmagovalci treh nagradnih natečajev: likovnega, literarnega in fotografskega. V vseh so bile glavne zvezde seveda ... rastline.

Izvedeli smo, kako delujejo aparature za merjenje fotosinteze in vodnega potenciala v rastlini. Hm, tole zveni kar zapleteno ...

Obiskovalci so se lahko pomerili na ABC-kvizu z revijo Moj planet. Čisto vsi, ki so sodelovali, so na koncu dobili nagrado!

Razstavljene fotografije, ki so zmagale na fotografskem natečaju Rastline naše pomladi. V kategoriji osnovnošolcev je zmagala Ajda Cerar iz Maribora.

Zlatko obiskal šolo v Šentlovrencu

V projektu Moja reka si so ekipe vrtcev, osnovnih in srednjih šol iz vse Slovenije ustvarile kar 62 superjunakov. Zmagala je ekipa iz Osnovne šole Trebnje, Podružnične šole Šentlovrenc. Zmagovalce je obiskal Zlatko.

Poglejte, kateri superjunak vam je najbolj všeč na
www.mojareka.si.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

www.mladinska.com/mojplanet

FOTOGRAFIA: SHUTTERSTOCK

Morski levi

Na vprašanja odgovarja Maja Stopar, dr. vet. med.

Dragi dr. Vetko!

Imam mačka pasme ruska modra mačka. Star je 10 mesecev in pol. Včasih je z veseljem pojedel konzervo ali meso. Zadnjih nekaj mesecev pa ne poje vse hrane. In ko je bil ognjemet, se je skrnil pod kavč. Je kaj narobe z njim?

Zelo si želim, da objavite pismo, ker me skrbi za mojega mačka.

Lep pozdrav, Uma, 9 let

Uma, lepo, da si tako zaskrbljena za svojo živalco; pomanjkanje apetita je res pogosto lahko znak, da je z muckom nekaj narobe. V vajinem primeru pa mislim, da ni nič hujšega kot to, da je sit in preprosto ne potrebuje tako velikega obroka. Včasih je lahko vzrok tudi, da muc z odraščanjem pridobi prav posebno prefinjen okus in **postane pretirano izbirčen**. Tedaj mu tudi hrana, ki mu je teknila prej, ne diši več prav slastno. Ali pa je sedaj malo bolj umirjen, ne več tako igriv in preprosto **ne porabi vse energije**, ki jo dobi z obrokom? Mogoče je manjši apetit prišel sočasno s **strahom pred pokanjem**. Verjetno mu, takole prestrašenemu, hrana res ne tekne preveč. Skrivanje je povsem običajen odziv mačk na strah pred čemerkolli, zato zaradi tega ne skrbi, poskusi mu le vse skupaj olajšati. Če torej tvoj muc nima drugih bolezenskih znakov, lahko manjšo ješčnost res pripiševa enemu od naštetih vzrokov. Če te vseeno skrbi, pa obiščita svojega veterinarja, ki bo ocenil njegovo zdravstveno stanje. Obenem povej tudi za strah pred pokanjem, da ti bo lahko veterinar svetoval, kako postopati naslednjič, ko bo zunaj razsajal ognjemet, oziroma kako ga lahko najvarneje pomiriš.

Živijo!!!

Doma imam psička po imenu Oli. Zanima me, zakaj se Oli liže po riti in se zelo praska???

Leopoldek, 14 let

Možnosti je več, najverjetnejši pa sta dve. Ena so majcene nadloge – **bolhe**. Praviš, da se kuža grize okrog zadnjika in da se veliko praska. Prav ob korenu repa se bolhe zelo rade zadržujejo oziroma hranijo. Bolhe psa motijo, pa ne zato, ker skačejo po njem, ampak ker pika-jo in pijejo kri. Tako so majcene, da jih res težko vidiš na kužku, a to ne pomeni, da jih ni! Še več pa je v okolici (v stanovanju, na vrtu ...) njihovih jajčec in ličink, ki so stalni vir novih okužb tvojega psa z bolhami. Če ima kuža bolhe, ima najverjetneje tudi notranje zajedavce, torej trakuljo in gliste, kar tudi lahko povzroča srbenje okrog zadnjika.

Druga možnost je, da ima tvoj kuža **vnetje analnih žlez**, to so posebne žleze ob zadnjiku, ki »lepo« odišavijo kužkov kakec. Tudi v tem primeru so lahko znaki grizenje okrog repa in praskanje ter vnetje kože po telesu. V obeh primerih je **neizogiben obisk veterinarja**, saj bo le on lahko ugotovil, kaj je vzrok nadležnega srbenja, in ga uspešno odpravil. Bolhe pa moraš vsekakor preprečevati tudi ti, redno, vsak mesec, saj poleg tega, da so nadležne, prenašajo tudi nekatere bolezni. Tudi pipeto za zaščito pred njimi in pred jajčeci in ličinkami boš lahko dobil pri veterinarju.

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na moj.planet@mkz.si. Objavljena vprašanja za dr. Vetka bomo nagradili!

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Je objavljeno tvoje pismo?

Da ti bomo lahko poslali nagrado, čim prej pošlji svoje podatke na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**.

Doma imam psičko po imenu Lina. Zelo jo imam rada! Od lani septembra pa ji tačka ob hoji »vibrira«. Zelo me skrbi za njo!!!!

Dominika, 12 let

Dominika, nestabilna hoja, klecanje, šepanje ali izogibanje stopanju na tačko je vedno znak, da je nekaj narobe z nogo. Morda gre za poškodbo, prirojeno okvaro ali nevrološki problem. Nujno je, da ne odlašáš več in takoj poiščeš **nasvet veterinarja**. Možno je tudi, da psičko noga boli, zato ji boš res zelo pomagala, če jo bo lahko pogledal veterinar. Le pogumno, tvoja Lina ti bo hvaležna!

Dr. Vetko!

Doma imam mongolsko skakačico Marjetico, ki je zgrizla svoje plastično kolo, zato smo ji kupili železno. Zakaj je Marjetica zgrizla plastično kolo?

Manja, 9 let

Mongolski skakači so glodavci in njihovo največje veselje je glodanje. Zato je najbolje, da jim v kletko vedno damo le take predmete, ki jih ne morejo zgloдати. Seveda jim moramo ponuditi tudi **zabavo za brušenje zobkov**. Za ta namen lahko uporabimo veje, posebne poslastice za grizenje, ki jih lahko kupiš v trgovinah za male živali, ali pa kar trd korenček. Plastiki, ki ni dovolj odporna, se je najbolje izogniti. Zdaj ima kolo, ki bo ostalo celo, priskrbi Marjetici še kaj za varno in zabavno grizenje.

Hello, Moj Planet!

Doma imam morskega prašička Srečka in me zanima, zakaj včasih cvili. Imamo ga v hlevu in vedno, ko me ni v bližini, cvili. Upam, da mi boš kmalu odgovoril in vnaprej hvala.

Marta, 13

Marta, odgovor je povsem preprost – tvoj morski prašiček je zelo družaben in ima rad tvojo družbo. Mogoče bi bila rešitev, da hlev prepusti pravim prašičkom, sam pa se raje **preseli v hišo**, da bo bližje tebi? No, druga rešitev pa bi bila, da ga vsak dan čim **večkrat obiščeš**. Kakorkoli se boš odločila, imej v mislih, da ti bo tvoj »pujsek« nadvse hvaležen za družbo!

Dragi dr. Vetko, kaj naj naredim, ko bom imela psa, ali bo kaj naredil mojim morskim prašičkom? Že vnaprej hvala za odgovor.

Brina, 10 let

Psi so, sploh kot mladički, zelo dojemljivi za privajanje na druge živali. Sicer je malo odvisno tudi od pasme, saj so nekatere bolj in druge manj prijazne do drugih vrst živali oziroma imajo ene večji, druge manjši lovski nagon. Sicer pa velja, da se prav vsak kuža lahko **privadi na sobivanje**. Poleg tega pa so morski prašički v kletki, kajne? Le začni lepo počasi in kužku povej, kaj se sme in česa ne, in prav gotovo bo vzljubil tudi male glodavce.

VARUJEM OKOLJE

Je vodni odtis moja stopinja v luži? Ali mogoče kapljice, ki jih moj kuža strese s svojega kožuha? Ne. Vodni odtis je kazalec porabe sladke vode, ki jo porabimo posamezniki, gospodinjstva ali podjetja za proizvodnjo izdelka ali opravilo. Je številka, ki nam pokaže, kdo zna bolje varčevati z vodo in kdo bi svoje navade lahko spremenil in izboljšal. In je priložnost, da se zavemo, kako »potratno vodno življenje« živimo .

Enostaven izračun vodnega odtisa

Na vrtu bomo posadili solato. Ko pripravljamo gredo, se odžejamo z vodo. Posejemo seme in ga zalijemo. Za redno zalivanje skrbimo, vse dokler solata ni primerna za uživanje. Operemo jo in pojemo. Izračun porabe vode nam pokaže, da smo za gašenje žeje porabili pol litra vode, po setvi smo zalili gredico z 10 litri vode in v naslednjem mesecu zalivali trikrat na teden, vsakič po 10 litrov. Pri pranju solate zelo hitro porabimo 10 litrov in da pojemo solato s celotne gredice, nanese skoraj 200 litrov! Pri tem smo zanemarili proizvodnjo kisa, olja in drugih polivk ter vodo, s katero bomo pomili posodo.

10. del: Vodni odtis

Kaj bi lahko spremenili

Količino porabljene vode za zalivanje bi lahko močno zmanjšali, če bi uporabili deževnico. Smiselno je zbirati vsako kapljico in jo shraniti za čas, ko dežja ni. Pri pranju solate pa lahko odpadno vodo ponovno uporabimo in z njo zalijemo sobne rastline ali druge rastline na vrtu. Pri umivanju posode uporabljajmo ekološka čistila ali kis in tako manj obremenjujmo vodo v naravi.

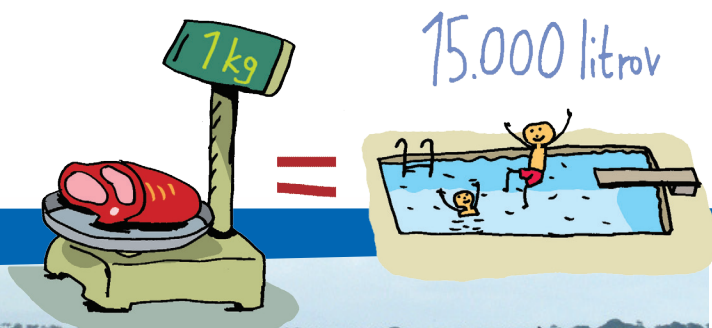

Nevidna voda

Pri pridelavi naše solate smo nezavedno porabili tudi nevidno vodo. Za pripravo zemlje in zalivanje smo uporabljali vrtno orodje (lopato, vile, grablje, posodo za zalivanje). Pri njegovi izdelavi se porabijo litri in litri vode, ki za nas uporabnike ostanejo nevidni. Pri zaužitju solate smo potrebovali posodo, pribor, solato in kis, ki za svoj nastanek prav tako potrebujejo vodo. Razmisli, koliko vode je preteklo, da si dobil svoje današnje kosilo, in poskusi sestaviti jedilnik, pri katerem posredno ali neposredno porabiš čim manj vode.

Toliko vode za kilogram mesa!

Za kilogram govejega mesa je potrebnih 15.000 litrov vode. Govedina ima visok vodni odtis, ker so strokovnjaki upoštevali intenzivno prirejo govedi, ki ne zapušča hlevov in je hrano treba pripeljati do jaslí. Krava, ki prebije del leta na pašniku, povzroči mnogo nižji vodni odtis. Izbirajmo torej meso različnih živali z lokalnih kmetij, kjer so se živali pasle na prostem. Privoščimo si tudi dneve brez mesa.

Priljubljene in problematične kavbojke

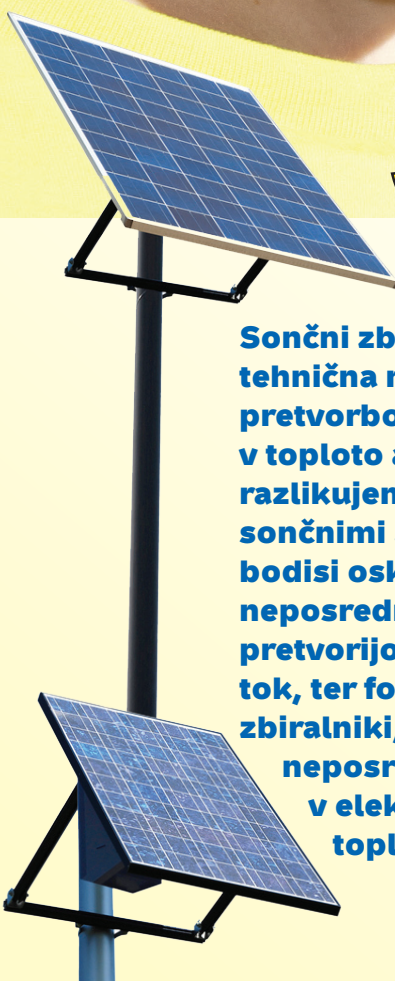
Za izdelavo enega para kavbojk je potrebnih 8000 litrov vode. Bombaž je rastlina, ki za svojo rast potrebuje obilno namakanje. Pri izdelavi blaga porabijo veliko litrov vode, največ vode pa se porabi pri barvanju teh priljubljenih hlač. Barvajo jih namreč s precej agresivnimi barvili, ki jih morajo močno razredčiti z vodo, da »obarvano vodo« lahko zlijejo v odtok. Razmislimo, kako bi takšno količino vode privarčevali. S tem, da oblačila, ki jih prerastemo, podarimo nekomu, ki jih potrebuje in mu zato ne bo treba kupiti novih.

Razmišljaj

Z nakupom izdelka, ki je bil narejen v tujini, onesnažuješ njihovo vodo. Mogoče celo v krajih, kjer je močna suša. Pogosto izdelki prihajajo iz oddaljenih dežel, o katerih vemo zelo malo. Pogledaj na etiketi svojega oblačila ali na embalaži svojih igračk, kje so bile narejene, in potem na internetu pogledaj, ali imajo tam suše, onesnaženo vodo, probleme z odpadki, organizirano namakanje ali pa so mogoče usmerjeni v trajnostno pridelavo in se trudijo za čim nižji vodni odtis svojih izdelkov.

Sončni zbiralniki

Sončni zbiralnik je tehnična naprava za pretvorbo sončne energije v toploto ali elektriko. Tako razlikujemo med termalnimi sončnimi zbiralniki, ki nas bodisi oskrbijo s toploto neposredno bodisi jo pretvorijo v električni tok, ter fotonapetostnimi zbiralniki, ki sončno energijo neposredno pretvorijo v električni tok brez toplotnega ovinka.

Od ukrivljenih zrcal ...

Rabo sončne energije za ogrevanje so poznali že naši antični predniki. Že vsestranski grški naravoslovec Arhimed naj bi uporabil orjaška vbočena zrcala kot orožje proti rimskemu ladjevju med obleganjem Sirakuz. Z usmerjenim in zgoščenim sončnim žarkom je zažgal sovražne ladje. V 18. stoletju je švicarski fizik Horace-Benedict de Saussure izdelal sončni zbiralnik v obliki lesenega zaboja, ki je v notranjosti dosegel tudi do 87 stopinj Celzija. Leta 1878 je napravo nadgradil francoski izumitelj Augustin Mouchot. Njegov zbiralnik so ukrivljena zrcala segrela do ustrezne tem-

lnik

Od razbremenitve ...

Naprave, ki temeljijo na foto učinku, proizvajajo električni tok, ko je sonce dovolj močno, a ne nujno tudi takrat, ko potrebujemo tok, recimo ob večerih. Običajne proizvajalce elektrike tako lahko razbremenijo, a jih ne morejo nadomestiti – morda pa nekega dne le najdemo rešitev za problem shranjevanja elektrike.

... do nadomestka

Sončne celice najdemo v večini naprav, ki porabijo razmeroma malo elektrike. Marsikatero žepno računalo poganjajo namesto baterij sončne celice, enako velja za ure, pisemske tehtnice, celo parkirne avtomate. Naprave, ki naj bi delovale tudi brez svetlobe, imajo vgrajene akumulatorje, ki se polnijo s pomočjo sončnih celic ter posredujejo električni tok tudi v temi.

Da Vinci Learning

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, WIKIPEDIA

perature, ki je nato omogočila zagon parnega stroja. Današnji termalni sončni zbiralniki, ki s pomočjo pretvornikov toplote oskrbujejo stanovanjske hiše s toplo vodo, zagotovijo več kot polovico energije za potrebe hiše.

... do fotoelektričnega učinka

Francoski fizik Alexandre-Edmond Becquerel, ki je leta 1839 odkril tako imenovani fotoelektrični učinek, je prvi uspešno proizvedel električni tok neposredno iz sončne energije. Svoj izum je uporabil za merjenje svetlobne jakosti. Prve sončne celice za pridobivanje elektrike so razvili v ZDA v petdesetih letih 20. stoletja. Sprva so jih uporabljali pri izdelavi vojaških satelitov, v industriji pa so pokazali zanimanje za fotoelektrični učinek kot alternativo fosilnim gorivom šele dvajset let pozneje.

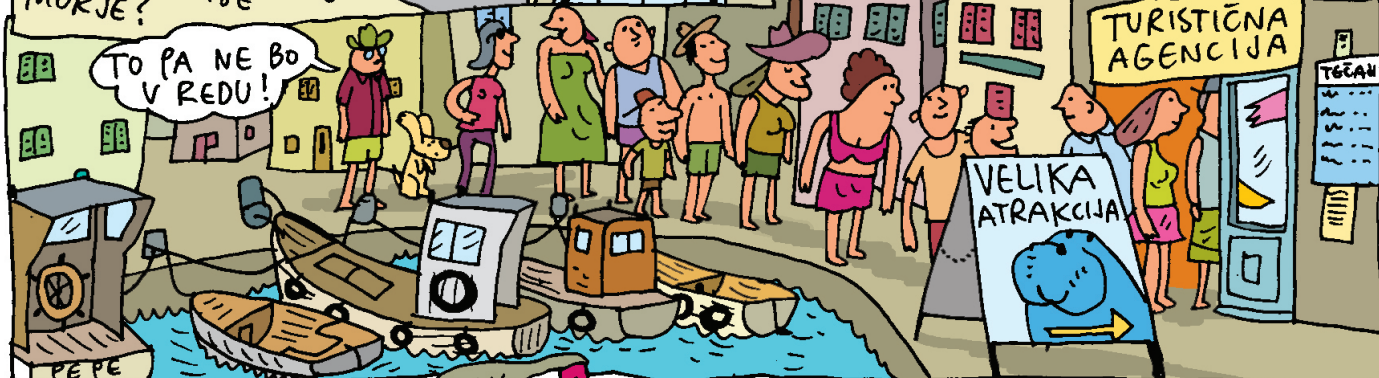

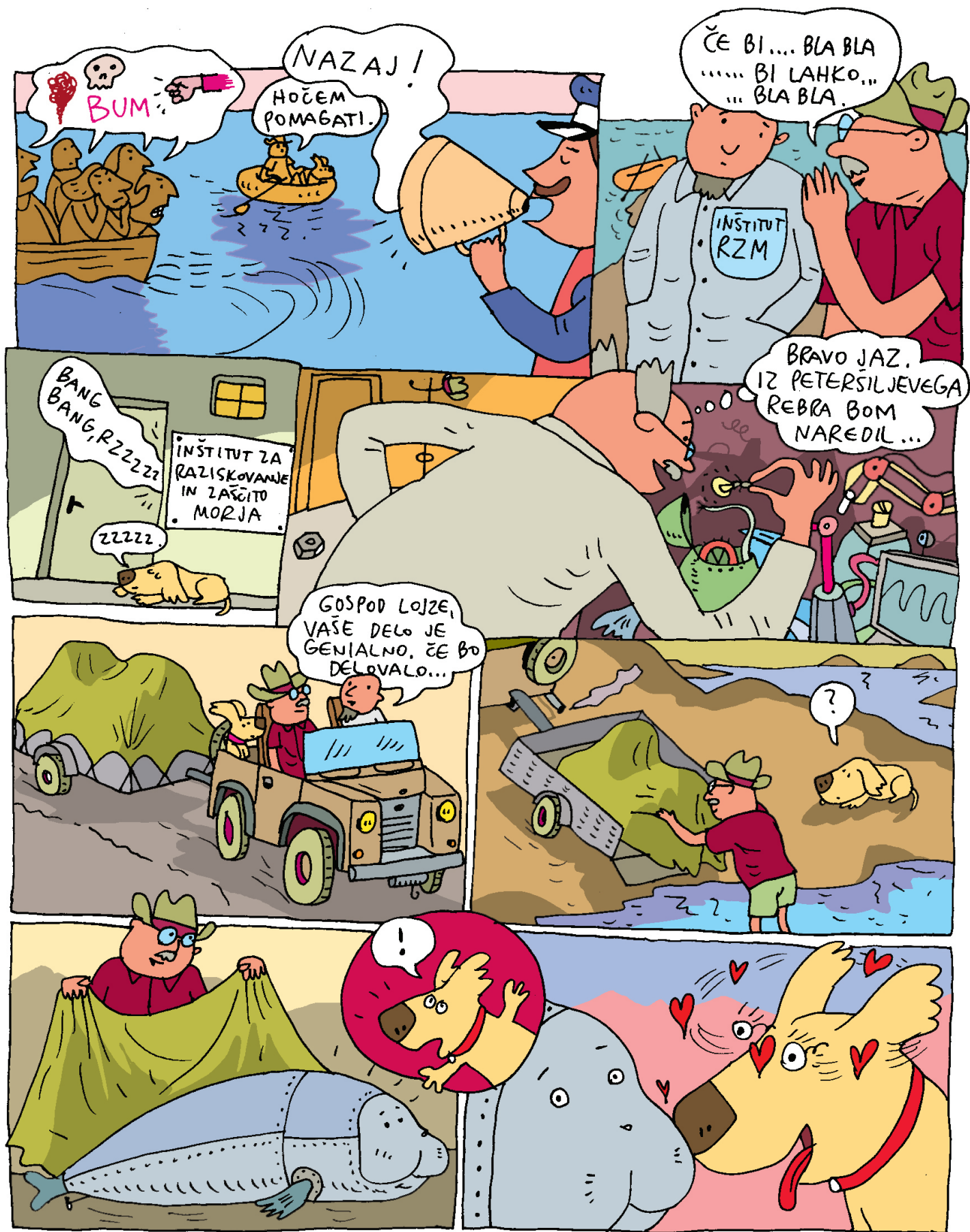
ZA VEČ O SONČNEM ZBIRALNIKU PREKLOPITE NA PROGRAM DA VINCI LEARNING.

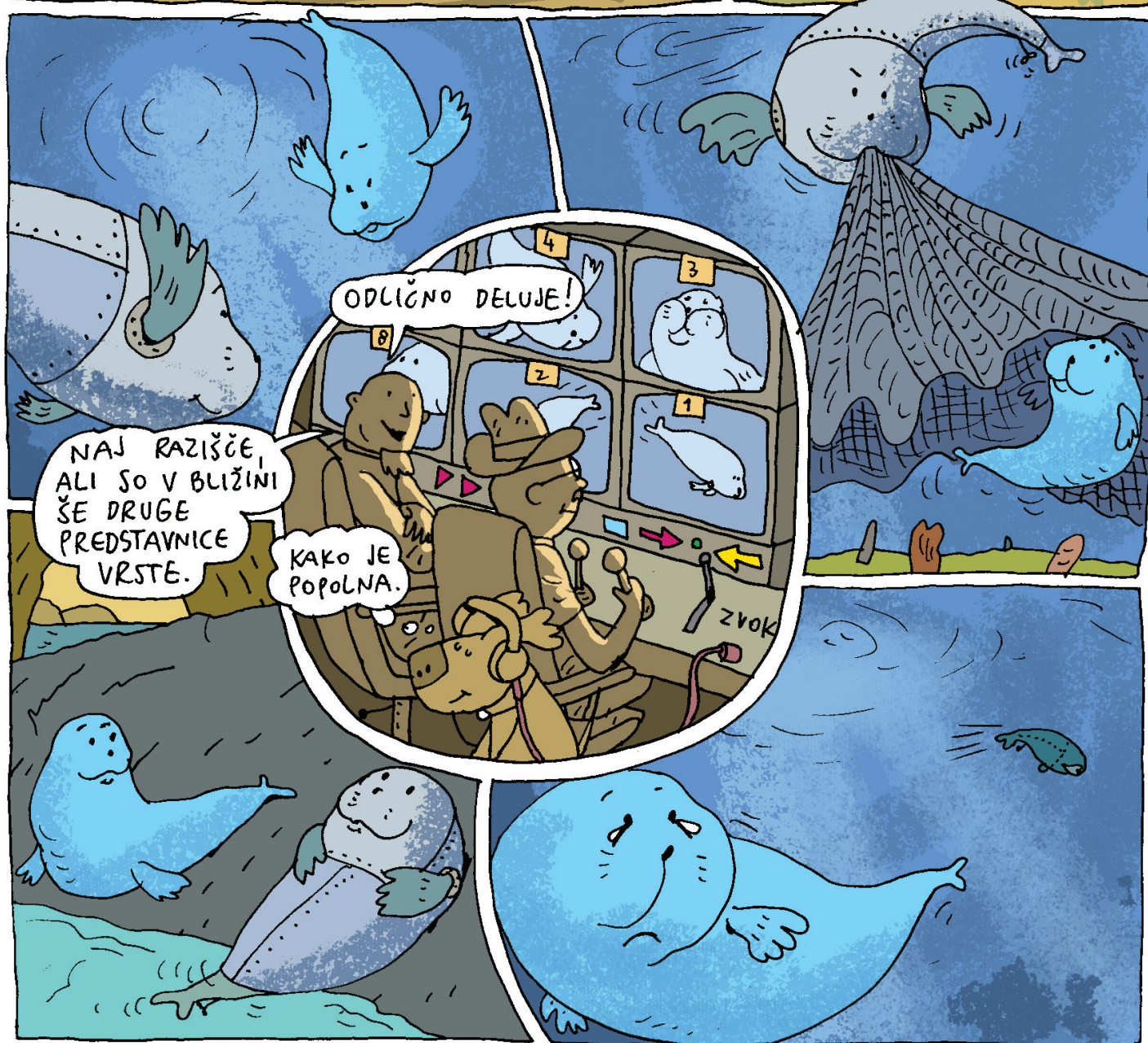
SREDOZEMSKA MEDVEDJICA

10. del

LOJZE IN PETERŠILJ

NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIĆ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

Potepanja
po
Sloveniji

Zdravila za bolnike
in sladkosnede

Olimlje

Po zabavi na vodnih toboganih v Termalnem parku Aqualuna lahko v bližnjem Olimju obiščemo damjake na Jelenovem grebenu, čarovnico v Deželi pravljic in domišljije, se posladkamo v domači čokoladnici in si ogledamo minoritski samostan s tretjo najstarejšo ohranjeno redovniško lekarno v Evropi.

Grad in samostan

Pod Olimsko goro je prvi mali gradič stal že pred tisoč leti. Kasneje so ga razširili, pred 350 leti pa so dvorec dobili patri pavlinci. Ukvarjali so se z zdravilstvom in zdaj lahko verjamejo, da so staro lekarno uredili pred veliko več kot tristo leti. Toda po nekaj manj kot 120 letih so se morali izseliti in samostan je spet postal grad vse do leta 1999. Takrat so ga spet dobili menihi, tokrat iz reda minoritov, ki nadaljujejo pavlinsko tradicijo zdravilstva.

Za vsako bolezen zdravilna rožica raste

Samostansko dvorišče danes ni več krog in krog obdano z obzidjem, saj ga je dal grof Attems pred dvesto leti porušiti – in to zato, ker so morali davke takrat plačevati glede na število oken! Ohranili sta se cerkev in stara lekarna v enem izmed stolpov, pa tudi zdravilska tradicija olimskih redovnikov. Minoriti so pred samostanom spet uredili vrt zdravilnih

Brat Jože
v Božji lekarnici

rastlin z več kot dvesto zelišči in v Božji lekarnici lahko kupimo najrazličnejše čaje, maziva, praške, sirupe in kapljice. Kaj mislite, da lahko pozdravimo z ledvičnikom ali prebavnikom? In komu pomagata shuševalnik in vetrovnik?

Stara lekarna govori tisoč zgodb

Še vedno je ohranjena tudi stara lekarna, ki so jo prvi menihi verjetno uredili že kmalu po odprtju samostana, poslikali pa šele sto let pozneje. Freske prikazujejo svetopisemske zgodbe, prve zdravilce ter zavetnika zdravnikov in bolnikov sv. Kozmo in Damjana. Vsaka slika ima svoj pomen, eno izmed glavnih sporočil pa je, da moramo varovati naravo in njene dobrine izkoriščati tako, da nam bodo koristile, ne pa škodile – kot na primer Noetu, ki je na freski prikazan pijan od vina.

Čarovnica Čira-Čara

Damjaki z razgledom na samostan

Nekdanja govedorejska in vinogradniška kmetija na sosednjem hribu je danes dom več kot stotim jelenom damjakom, vinsko trto pa je gospodar Borut zamenjal z jablanami. Jabolka so namreč značilen sadež tega dela Slovenije, ki mu pravimo Kozjansko. Na Jelenovem grebenu se lahko dobro najemo in prespimo in skoraj gotovo tudi pobožamo prav nič boječe damjake, ki se potikajo po posesti, veliki za dvanaest nogometnih igrišč.

Damjaki na Jelenovem grebenu

Koča pri čarovnici

Nad samostanom le nekaj kilometrov stran živi več čarovnic: ta stara Čira-Čara, mlajša Čira-Čara, super moderna Leonida in miss Genovefa. Tam se potikajo tudi Kekec in prijatelji, Pika Nogavička, Rdeča kapica in Butalci. Sredi narave dobimo še lekciyo iz geografije in zgodovine. Kako so živeli Korenčkovi? V hiši jih je bilo kar petnajst!

»Stroj« za čokolado

Domača čokoladnica

Kjer je nekoč stala stara olimska šola, je danes pravcata mala tovarna čokolade. Seveda tudi s čokoladnim butikom. Pred prvo svetovno vojno je imel praded slaščičarno na Dunaju, a je obrt zamrla. Recepte so v njegovem rodnem Olimju obudili šele v zadnjem času. Različne čokolade, praline in trufle iz najboljših sestavin ročno delajo in pakirajo v zgornjih dveh nadstropjih nekdanje šole. In če smo v Božji lekarnici poskrbeli za zdravje, lahko torej pri sosedih na drugi strani Olimskega potoka poskrbimo še za brbončice.

Matej Zalar

FOTOGRAFIJE: MATEJ ZALAR

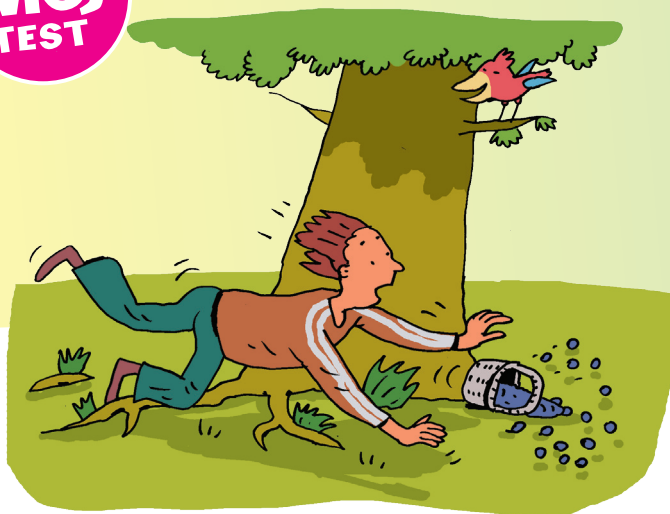
PELJI STARŠE NA IZLET!

Minoritski samostan Olimje
www.olimje.net

Čokoladnica Olimje
www.syncerus.si

Jelenov greben
www.jelenov-greben.si

Dežela pravljic in domišljije
www.carovnica.com

1. S starši se mirno sprehajaš po gozdu in nabiraš borovnice. Nenadoma se spotakneš ob korenino in pogrneš po tleh.

- ★★★ Drugič moram bolje gledati pod noge. Če ne boli preveč, se svoji nerodnosti celo nasmejem.
- ★★ Ah, te zoprne korenine! A so me starši morali zvleči v gozd? No, drugič bom bolj pazil.
- ★ Presneta korenina! Tako brcnem vanjo, da me boli palec in še nekaj časa poskakujem po eni nogi.

2. S starši se odpravite na taborjenje. Zvečer vas kot zmešani začnejo obletavati komarji.

- ★★ Komarje, ki predrzno pristanejo na moji koži, počim. Včasih potem boli tudi mene.
- ★ Zagreto lovim vse nesramneže, ki brenčijo okoli nas, in žrtve z užitkom peštam v kašo.
- ★★★ Če je mogoče, uporabim sredstvo za odganjanje komarjev, oblečem dolge rokave.

Sladko m

Pravijo, da je maščevanje najbolj sladko, če ga postrežemo hladno. A v resnici je veliko vprašanje, koliko to drži – maščevanje namreč rodi maščevanje. Zato je veliko bolje, če prekinemo začarani krog in se maščevanju odpovemo. Življenje po navadi že samo po sebi nesramnežem pripelje kaj neprijetnega.

Koliko si maščevalen?

3. Sošolci imajo preblisk nesramnosti in ti na skrivaj na stol prilepijo žvečilni gumi. Jasno se nanj usedeš in prilepiš.

- ★★★ Ah, kako so otročji. To nesramnežem tudi mirno povem v obraz, po potrebi se pomenimo še z učiteljem.
- ★ Že v naslednjem odmoru vsem, ki jih osumim zlobnega dejanja, stol premažem z lepilom. Naj vidijo, kako je.
- ★★ Storilce začnem obmetavati z različnimi živalskimi vzdevki, največkrat omenim prasce, koze in krave.

maščevanje

4. Ker si na treningu, prideš na večerjo pozneje. Izkaže se, da je brat pojedel še tvoj kos torte.

- ★ Nemudoma se napotim v omaro, kjer brat hrani svoje slaščice, in pojém vse do zadnje.
- ★★ Naslednjič, ko imamo torto, hitro zbašem vase dva kosa, da osupli brat ostane brez.
- ★★★ Ne zdi se mi prav. Vsa družina se pomeni, kaj zato pripade meni, bratu pa ne.

5. Izveš, da je oseba, ki jo imaš za najboljšega prijatelja, drugim izdala tvojo skrivnost – v koga si zaljubljen.

- ★ Takoj vesoljnemu svetu razglasim najbolj pikantne podrobnosti o tem, v koga je zaljubljen on.
- ★★★ Vprašam ga, ali je to res. Če je, pač ni pravi prijatelj. A njegovih skrivnosti ne razglašam.
- ★★ Prijatelja vprašam, ali to drži. In če drži, me nič ne ustavi, da ne bi še sam izdal njegovih skrivnosti.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic
MAŠČEVALNEŽ

Huh, ti pa si maščevalen, kajne? Niti ne počakaš, da se krivica ohladi, maščuješ se takoj, včasih še celo prej, preden preveriš, ali ti je bila krivica res storjena in ali boš napadel prave ljudi. Pa ne bi raje najprej preveril? Poleg tega veliko več dosežemo, če se o zadevi pogovorimo – tako lahko preprečimo, da bi se ponovila. Maščevanje pa samo rodi maščevanje.

Od 9 do 12 zvezdic
»VMESNEŽ«

Očitno znaš biti maščevalen, zlasti kadar ti kdo močno stopi na žulj. Takrat s tabo ni dobro češenj zobati! A zmoreš tudi trezno premisliti, kaj se je v resnici zgodilo. Namesto da premlevaš o maščevanju, v tem času raje premisli, kako bi preprečil, da se krivica ponovi. Pogovor običajno pomaga. Če ne zaleže, pa se je nesramnežem pač pametneje izogibati.

Od 13 do 15 zvezdic
»ZRELEŽ«

Bravo! Ravnati znaš zelo zrelo. Proti krivicam je to tudi najboljše orožje. Predvsem najprej preveriš, kaj se je v resnici zgodilo, in se ne maščuješ na slepo. Potem pa tudi premisliš, kakšne posledice naj ima to dejanje. Po možnosti se z nesramnežem pogovoriš ali se obrneš na odrasle, ki pomagajo posredovati. Na dolgi rok se takšno postopanje najbolj obnese.

V rož'cah

3

Rastline s fotografij vpiši v zgornji lik, nato pa črke prenesi v spodnjega. V obarvani vrstici najdeš visokoraslo enoletnico ...

1	1	12	4	23	26	14	9
2	25	13	2	27	15	21	28
3	19	3	24	5	8	18	
4	6	22	11	7	10		
5	S	17	20	16			

5

2

1

4

			1	2		B	3
			4	5	6	7	8
			9	10	11	12	13
	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28

Sestavil: Jože Petelin

Iskano rastlino, ki se rada spogleduje s soncem, napiši na dopisnico in jo pošlji najpozneje **do 30. junija 2013** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **2 nagrajence**, ki bosta prejela **majico Moj planet**. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Imeni nagrajencev bosta objavljeni na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v julijski številki Mojega planeta.

po
svetu

Dominika

**Predstavlja
si življenje na
otočku, kjer se
lahko kopaš
vse dni v letu,
raziskuješ
deževni gozd,
se sladkaš
s tropskim
sadjem, deskaš
na vodi ... To
je Dominika
v Karibskem
morju!**

Malo iznajdljivosti in že lahko deskaš na valovih.

Prvi belci so na otok pripluli s Krištofom Kolumbom. Indijanci Karibi, ki so živeli na njem, so jih sprejeli s sulicami v rokah. Danes živi na otoku le še okoli 3000 pripadnikov Karibov. Njihov jezik in kultura se žal nista kaj dosti ohranila.

Otok je vulkanskega izvora, a vulkani otočanom že davno niso več nevarni. Ostali pa so topli vrelci sredi gozda, v katerih se radi namakajo tudi turisti. Ti na otok prihajajo predvsem z velikimi ladjami križarkami.

Vsi šolarji nosijo uniforme.

Na ulicah vsako jutro srečuješ živahne šolarje. Mladi živijo podobno kot drugod po svetu. Internet, satelitska televizija in mobilni telefoni so ravno tako domači kot pri nas. Le izbira je mnogo manjša. Nič čudnega, saj je vseh otočanov skupaj le okoli 80.000.

*Karambola je zanimiv
tropski sadež.*

Igor Fabjan

Večina domačinov se preživlja s kmetijstvom, nekaj pa zasluži s turisti. Na otoku ni strupenih ali nevarnih živali. Poleg ptic najbolj zanesljivo vidiš gekone, prikupne kuščarje, ki plezajo po stenah in stropih. Tudi v hotelu lahko naletiš nanje, a se jih ne boj: hranijo se z žuželkami in komarji ...

Gekon

Telekom Slovenije

Telekom Slovenije, d. d., 1000 Ljubljana

**Izbral sem
Mobi Mojo številko
za brezplačne klice**

Z novo storitvijo **Mobi Moja številka** lahko izbereš **eno številko** uporabnika storitev Mobitel in jo v Sloveniji **kličeš brezplačno**. Jaz sem izbral mamino. Za vklop sem poslal SMS z vsebino **MOJA XXXXXXXXX** na **1918** (XXXXXXX pomeni mobilno telefonsko številko, ki jo želiš brezplačno klicati).

**Z Mobijem do 100 %
povračila kupnine ...**

Imam nov mobilni **Nokia Asha 311** z zaslonom na dotik. Mobipaket vsebuje SIM-kartico s prednaloženim **dobroimetjem v višini 15 EUR**, prednaložena je tudi **igrica Angry Birds**. Poleg tega bom lahko s polnitvami Mobiračuna za 5 EUR v naslednjih 12 zaporednih 30-dnevni obdobjih prejel do **100 % kupnine** v obliki mesečnih bonusov **na svojem Mobiračunu**. Storitve sem vključil kar prek SMS-a. Kodo za vklop sem dobil v Mobipaketu. Več na **www.mobitel.si**

**Dodatnih 15 % pri polnjenju
Mobiračuna z Moneto**

Vsakič, ko mi mami napolni Mobiračun z **Moneto za 5, 10 ali 20 EUR**, prejmem kar **15 % dodatnega bonusa** na svoj Mobiračun. V mobilni enostavno vtipka ukazni niz ***127*vrednost polnitve*mojo številko, ki jo polni#** in pritisne tipko za klic.) **15 % dodatni bonus** velja vse do konca leta.

**Mobi Žepnina - priročna za
manjše nakupe**

Mami mi je vključila **Mobi Žepnino**, da lahko manjše nakupe opravi kar s svojim Mobijem. Za posladek iz avtomata ali polnitev Mobiračuna, ne rabim več gotovine, ampak **enostavno plačam z Moneto**. Moje nakupe v višini določenega mesečnega limita poravnava mami s svojim računom za storitve Mobitel.

Za več informacij o Mobi storitvah obiščite
Telekomov center, **www.mobitel.si** ali
pokličite brezplačno številko **121**,
080 8000 ali iz tujine
+386 41 700 700.

FOTOGRAFIJE: ICOR FABJAN, SHUTTERSTOCK

OGLASNO SPOROČILO

Tačke na poč

Poletje prinaša veliko priložnosti za potepanja. Bodo vaši hišni ljubljenci med počitnicami z vami raziskovali svet ali bodo ostali v domačem varstvu?

Na morje

Še preden načrtujemo dopust, je dobro vedeti, kje bo med tem naš živalski sopotnik. Ga bo med našo odsotnostjo čuval sorodnik ali družinski prijatelj? Bomo raje poiskali mačji ali pasji hotel, kjer se bo naš domači ljubljeneček dobro počutil? Možnosti je več kot dovolj, da lahko izberemo tako, ki bo ustrezala potrebam in značaju naše živali in ne nazadnje našim zmožnostim.

Najpogosteje se za potovanje z ljubljencem odločajo skrbniki psov. Ko načrtujejo dopust, izberejo nastanitev, kjer so dobrodošle tudi živali.

Med vožnjo naj bo naša žival v transporterju. To velja tako za mačke in pse kot za vse druge hišne živali. Če imamo premajhen avto za večji pasji transporter, lahko kupimo posebno oprsnico, ki jo priprnemo na psa kot varnostni pas. Pomembno je, da je živali med vožnjo udobno, ravno tako pa tudi, da je varna. Med postanki živali ne puščamo same v neprezračnem avtomobilu, saj lahko tvegamo ...

Načrt poti

- Pri daljši poti načrtujemo vožnjo tako, da se izognemo potovanju v najbolj vročem delu dneva,
- odpotujemo ponoči ali zgodaj zjutraj in načrtujemo dovolj postankov, da se lahko naša žival pretegne, osveži s hladno vodo in opravi potrebo,
- poskrbimo za to, da med zunanjo temperaturo in temperaturo v avtomobilu ni prevelike razlike (avto naj bo zmerno klimatiziran),
- žival po potrebi hladimo tudi z vlažnimi krpami.

... vročinski udar!

Ne pozabimo, da naša žival težje prenaša visoke temperature kot mi. Ko je nam vroče, je lahko zanjo že usodno. Če je žival preveč izpostavljena vročini, začne sopsti, pospešeno dihati in se sliniti, nato sledi nezavest. To so najvidnejši znaki vročinskega udara, ki resno ogroža življenje našega ljubljence. Če opazimo katerega od znakov, se nemudoma povežimo z najbližjim veterinarjem, svojo žival pa ohlajamo s hladnimi obkladki ali mlačno vodo.

čitnicah

Na poti ali med dopustom lahko naletimo na slabotno žival, ki se ne more skriti pred sončnimi žarki in vročino, prav tako pa nima na voljo pitne vode. V takem primeru brez odlašanja pokličemo policijo (113). Enako velja, če med vožnjo opazimo žival, ki lahko povzroči nevarnost v prometu. Ob najdbi zapuščene živali, ki ni življenjsko ogrožena, se povežemo z zavetiščem ali Centrom za obveščanje (112).

Ne glede na to, ali vroče dni preživljamo doma ali na dopustu, mora naša žival vedno imeti hladno vodo, sprehod vsaj dvakrat na dan (zjutraj in zvečer), možnost za počitek v senci in za osvežitev oziroma kopanje. Tudi vroči poletni dnevi so lahko razgibani in brezskrbni.

Z mačko, psom in belim dihurjem se lahko odpravimo v drugo državo Evropske unije, ko:

- imamo evropski potni list za hišno žival,
- je naša žival čipirana in
- cepljena proti steklini.

Več o tem, v kakšnih razmerah se lahko s svojo živaljo odpravimo v tujino, izvemo pri veterinarju ali na Upravi RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Poletje je pravi čas za sprostitev, zabavo in pridobivanje novih znanj na malce drugačen način. Zanimivo priložnost za preživljanje prostega časa v družbi kosmatincev ponuja Društvo za zaščito živali Ljubljana, ki organizira poletni mladinski tabor na temo odgovornega odnosa do živali. Tam se bodo otroci od 10. do 12. leta starosti takoj po koncu šolskega leta učili razumevanja in spoštovanja pasje narave in temeljev komunikacije s psi. Več informacij o taboru »S tačko v roki« je dostopnih na spletni strani društva.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ALENKA SPAZZAPAN

Naj bodo letošnje poletne počitnice nekaj neponovljivega za vas in za vaše kosmate in repate prijatelje!

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana

Andy Stanton

GOSPOD GNILC IN ČEŠNJA

Ilustriral David Tazzyman

Ojej, Poprograjčanom se je čisto sfecljalo. Sredi gozda klečijo pred orjaško češnjo in poslušajo nekakšnega Postružkarja, ki pravi, da se bodo vrnila stari časi. Tisti časi, ki so bili res špica, ker je takrat vladal Postružkar in so vsi cele dneve žrli češnje. Takrat tudi ni bilo ših-tov, ni bilo šole, ni bilo nič dolgocajtnega. In bo seveda spet, če bodo meščani lepo pridno ubogali Postružkarja in mu dali vse, kar si bo poželet. Vse in kar koli! Seveda Poli ne pada na take tipe iz češenj, zato se odloči, da bo malo raziskala, kako je s to rečjo. Sama sreča, da se ni odpeljalo čisto vsem njenim prijateljem. Pa gosenice so tudi v pomoč, vsaka čast ...

Dobitnik nagrade Roald Dahl Funny Prize za najbolj zabavno otroško knjigo. Knjige iz zbirke o gospodu Gnilcu so prejele znak za kakovost zlata hruška.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali **www.emka.si**

Andy Stanton

GOSPOD GNILC IN TAJNO SKRIVALIŠČE

Ilustriral David Tazzyman

Gospod Gnilc in Ivan Janez Tretji ne počivata. Ampak to, da ne počivata, ne pomeni, da sta pridna, delavna in odgovorna državljana s stalnim bivališčem v davčni izpostavi Poprov Gradec. O, ne: to pomeni, da v svojem tajnem skrivališču v veliko železno peč mečeta stare kose mesa. Najbolj gnile, črvice, odvratne možne primerke. Nize starodavnih črev, posušene konjske noge, gumijaste puranje vratove ... (Odmor za slabo počutje.) Seveda ima njuno početje nujno posledice. Z neba začnejo padati oblaki. Kaj to pomeni, pa vemo: brez oblakov ne bo dežja. Brez dežja ne bo rasla trava. Brez trave bodo umrle krave. Brez krav ne bo mleka. In brez mleka ... Ne bo več jogurta! In kaj to pomeni za Petka, je jasno vsem, ki so od daleč povohali gospoda Gnilca. Torej bo treba opraviti nekaj preiskav, zato Poli in Petek ustanovita preiskovalni Oddelek za oblake in jogurte. In potem se začne tako nora prigo-da, da se lahko konča samo še vzvratno ...

Odkrij svojo umetniško žilico!

404 ZABAVNE ZAMISLI ZA RISANJE

Že res, da nismo vsi rojeni Leonardi da Vinciji, a s pomočjo te knjige in nekaj vaje bo risanje poslej vendarle precej lažje. Naučili se boste narisati na stotine različnih živali, smešnih likov, zanimivih ljudi, junakov iz risank, domačih ljubljencev ... Razigrani pajek, medvedka na drsalkah, spogledljiva ovca, netopir pa jamski človek, rimski vojščak ali morda nevesta ... zamisli zlepa ne bo zmanjkalo. Je čisto preprosto! Samo sledi-te potezam, ki korak za korakom pripeljejo do končne risbe, in vsi bodo osupnili nad novoodkritim umetniškim talentom.

KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV, DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVJI MOJ PLANET

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____ ,
(ime in priimek)

(naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagradjenih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

NAGRAJENCI IZ MAJSKE ŠTEVILKE REVJE MOJ PLANET

SIVE CELICE – IZPOLNJEVANKA

Iskana žival: **MOČVIRSKA SKLEDNICA**

Majico Moj planet prejmeta **Tadej Huselja** iz Velenja in **Aljaž Mrak** iz Gorenje vasi.

NAGRADNO VPRAŠANJE – KDO SEM?

Pravilni odgovor:

HARPIJA

Knjigo iz zbirke **Gospod Gnilec** prejmeta **Jakob Krajnc** iz Malečnika in **Kevin Rijavec** s Kala nad Kanalom.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Nagrajencem iskreno čestitamo!

ANIMIRANA DRUŽINSKA PUSTOLOVŠČINA

SKRIVNOSTNI VARUHI GOZDA

**SINHONIZIRANO
V KINU ŽE OD 6. 6., TUDI V 3D**

Predstavljaš si, da se znajdeš sredi gozda ... manjši od miške. Sredi boja med dobrimi silami, ki varujejo živi svet, in silami zla, ki bi rade ta svet uničile. In sredi nenavadnih bitij – med listniki ... In točno to se zgodi Mary Katherine – bistri najstnici, ki se po materini smrti vrne k čudaškemu očetu! V gozdu ji umirajoča kraljica zaupa pomembno nalogo varovanja čarobnega lotosovega cveta in dekle se skupaj s pogumnim generalom Roninom, uporniškim bojevnikom Nodom ter dvema čudaškima polžema odpravi na neverjetno pustolovščino reševanja sveta. Njihovega in našega ...

NAGRADNO VPRAŠANJE

Kako se imenujejo skrivnostni varuhi živega sveta?

- a) listavci b) lipovci c) listniki

Med pravnimi odgovori bomo izžrebali nagrajenca, ki bosta prejela CD z originalno glasbo iz filma. Več o pravilih za sodelovanje si preberite zgoraj.

vaša
pošta

MOJ PLANET
1536 Ljubljana

moj planet
Dragi moj planet!
Zelo rad berem tvoje stripce in rad rešujem
tvoje naloge.

Zelo si želim postreje o opicah &
kakadujskih!

Dominik Klivar 8. let

LIKE MONKEY!

moj planet
Dragi moj planet!

Doma imam psa Luckija. Zelo se rad črta.
Rad je šbrikete, kostike in še veliko. Pije
pu vodo. Je zelo priden pes in zelo prijazen.
Star je 4 leta. Imam ga zelo rada.

Lepe pozdrave.

Karin
Glaser
Dusič
3.4 8 let

moj planet
DRAGI
MOJ PLANET!

Ste moja najljubša revija!

Ko revijo dobim v roke, jo hitro prelistam
in rešim naloge!

Moja naj, naj žival je koka.

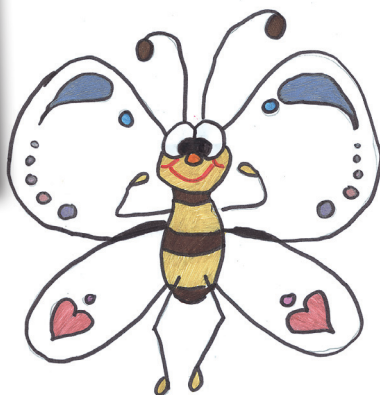
Rada bi prebrala kaj več o njej,
zato vas naprošam, da napišete
kaj o njej v naslednji številki.

HVALA!
BARBARA KLINAR 10 let.

moj planet

najboljša revija na
svetu!

Sabina Tepoš, 10 let.

moj planet

Dragi Moj planet!

Vi si najboljša revija kar jih poznam. Berim,
da so morda neke stvari, ki so bolj zanimive
kot tiste, ki so v reviji. Če poslabšam, ne
boj se, da to ne bo moglo, bi mi pa zelo
zanimalo, ali ali mi jo pošljete.

Kokla, ti si
najboljša!
Dolinska Mirta
10 let (zelo imam
rada živali)

Hvala za vaša pisma,
pohvale in predloge, ki jih
tako pridno pošiljate!

Ana, Lina in Lara, vaša pisma objavljamo na www.mladinska.com/mojplanet.

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko odslej tudi pišete dr. Vetku, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali moj.planet@mkz.si. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije.

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Uredništvo Mojega planeta

Na plaži

1. Poišči vsiljivce.

2. Koliko rakovcic je na plaži?

3. Kdo je v nevarnosti?

4. Kdo ima dvojnika?

5. Koliko potičk je naredila deklica?

Rešitve: 1. pingvin, riba z nogami, Eskim, 2. osem, 3. deček, ki ga lovi morski pes, 4. deklica s sladoledom, 5. devet

ILUSTRACIJA: JAKA VUKOTIČ

RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA

NAPETI NADALJEVANKI ZA VROČE POLETNE DNI!

V BOJU S ČASOM

Ben, Jonas, Leo, Ōzzi in Sophie morajo v soboto v šolo na kazenske ure. V šoli so poleg njih še udeleženci astronomskega tečaja, ki ga vodi Benov oče. Nenadoma v šolo vdrejo zamaskirani moške in vzamejo mlade astronome za talce. Kdo so in kaj nameravajo? Naključno nabrana petorica na kazenskih urah jih skrita opazuje. Z grozo ugotovijo, da imajo natanko 12 ur, da preprečijo katastrofo. Jim bo uspelo? Vsak del nadaljevanke so eno uro bližje koncu ...

Od 28. 6. vsak petek ob 16.05 na TVS 1

MLADI LEONARDO

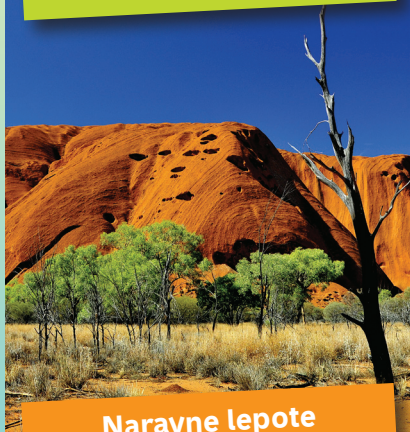
V renesančnih Firencah živi mladi Leonardo da Vinci. Uči se v umetniški delavnici maestra Verrocchia, ob tem pa snuje revolucionarne izume. Njegovo genialnost odkrije tajna bratovščina z imenom Red luči, ki si prizadeva prevzeti oblast nad mestom. Ko se njeni člani polastijo Leonardove beleške, postanejo mladi izumitelj in njegovi prijatelji – Lisa, ki bi bila rada slikarka in se zato izdaja za Tomasa, uživač in priložnostni lažnivec Mac ter plemič Lorenzo de Medici – neločljivo povezani s firenškimi katakombami in skrivnostmi Reda luči. Zgodovinski junaki v novi, dinamični preobleki (na čelu z Leonardom, obutim v »All-Starke«).

Od 1. 7. vsak delovnik ob 10.30 na TVS 1

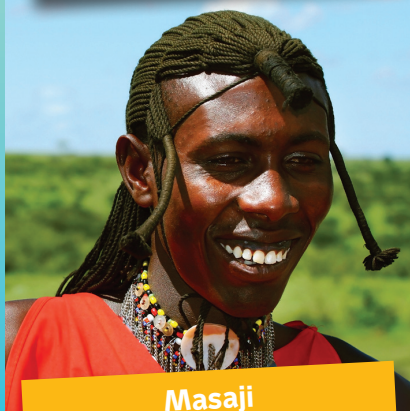
Prihodnji mesec v Mojem planetu

V morju

Naravne lepote

Masaji

Naslednja številka izide
15. julija.

So trditve pravilne? Kaj praviš?

Kviz po junijski številki

1. Alpski svizec je eden največjih
glodavcev.

DRŽI

NE DRŽI

6. Kobilje mleko je izjemno zdravo.

DRŽI

NE DRŽI

2. Če travnikov ne bi kosili, bi se
popolnoma zarasli.

DRŽI

NE DRŽI

7. Zrak ima kar precejšnjo težo.

DRŽI

NE DRŽI

3. Stonehenge je bil zgrajen pred
300 leti.

DRŽI

NE DRŽI

8. Za pridelavo kilograma mesa
porabijo 15.000 litrov vode.

DRŽI

NE DRŽI

4. Pri človeku leva in desna šarenica
nista popolnoma enaki.

DRŽI

NE DRŽI

9. Rdeči volk je veliko večji od sivga
volka.

DRŽI

NE DRŽI

5. Sončni zbiralnik pretvarja sončno
energijo v toploto ali elektriko.

DRŽI

NE DRŽI

10. Med sivo in planinsko pevkjo
ni razlik.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če ne, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš
v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, junij 2013, leto 8 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Maja Bajžeti • Urednica: Jasna Merc • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Oblikovna zasnova: Vito Cof • Lektorica: Vera Jakopič • Naslov uredništva: **Moj planet, 1536 Ljubljana**, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 8.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,74 €, za individualne naročnike 3,99 €, v prosti prodaji 4,70 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 96,00 €. • DDV in poštnina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravilno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • **Naročanje revij:** Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • V. d. vodje službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • www.mladinska.com/oglasniprostor, sot@mkz.si • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 307 80 08 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Fotografija na naslovnici: Petra Draškovič

LEPILA IN KOREKTURNA SREDSTVA

Tvoje ideje
se lahko
uresničijo!

Obišči svet dogodivščin Prittka
na www.prittworld.si, kjer te čaka
ogromno idej za kreativno ustvarjanje!

OGLASNO SPOROČILO

ZASLUŽIŠ SI JIH!

IZBERI MOBI
MOJO ŠTEVILKO
IN JO
KLIČI
BREZPLAČNO!**

Končno počitnice!
Zasluži si jih,
pa tudi katerega
od novih
Mobipaketov
s kar 15 evri
dobroimetja
in možnostjo
povračila celotne
kupnine.*

DO 100%
POVRAČILA
KUPNINE
V OBLIKI MESEČNIH
BONUSOV NA
MOBIRAČUNU*

15
EUR
BONUSA

Nokia
Asha 311

96 €

Moj Mobi s SIM-kartico

15
EUR
BONUSA

Huawei
G5000

48 €

Moj Mobi s SIM-kartico

Moj Mobi. Moj svet. Že 15 let.

www.mobitel.si

Bonus 15 EUR velja za Mobipaketa Nokia Asha 311 in Huawei G5000 in je v obliki prednaloženega dobroimetja na Mobiračunu.

*Aktivacijska koda za storitev Vračilo do višine kupnine je priložena Mobipaketoma Nokia Asha 311 in Huawei G5000. Mobiuporabnik lahko na izbrani aktivni Mobištevilki vključi storitev Vračilo do višine kupnine s poslanim SMS-sporočilom na 1918 in ključno besedo KUPNINA xxxxxxxx (xxxxxxxx predstavlja enkratno kodo za aktivacijo storitve, ki je priložena navedenima Mobipaketoma). Storitev je mogoče aktivirati do vključno 31. 7. 2013. Poslani SMS za aktivacijo storitve se zaračuna po veljavnem ceniku Mobi. Z aktivacijo storitve ima Mobiuporabnik možnost povračila do 100 odstotkov kupnine v obliki dobroimetja na Mobiračunu, in sicer le, če v obdobju 360 dni od aktivacije storitve Mobiračunu, na katerem je storitev aktivirana, vsaj 30 dni napolni vsakokrat za vsaj 5 EUR. Posamezne zneske, skupno do višine kupnine, lahko Mobiuporabnik pridobi v obliki dobroimetja na Mobiračunu v dvanajstih zaporednih 30-dnevnih obdobjih v višini 8 EUR (Mobipaket Nokia Asha 311), ali 4 EUR (Mobipaket Huawei G5000) v posameznem obdobju.

**Klic na izbrano številko je brezplačen, če je Mobiuporabnik z vključeno storitvijo v Sloveniji. Izbrana številka pri storitvi Mobi Moja številka je lahko samo številka naročnika ali uporabnika mobilnih storitev Telekoma Slovenije.

Ponudba Mobipaketov velja do odprodaje zalog. Slike so simbolične. Cene so navedene v EUR in vključujejo DDV. Telekom Slovenije, d. d., si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev. Več informacij o Mobipaketih, storitvi Vračilo do višine kupnine in storitvi Mobi Moja številka ter ostalih Mobistoritvah je na voljo na www.mobitel.si, v Telekomovih prodajnih centrih ali v Centru za pomoč uporabnikom na 041 700 700 ali 080 8000.

mobi